

Liturgie Cantatevesper

Zondag 29 juni 2025

NICOLAÏKERK

ONDER EEN OPEN HEMEL

Voorganger

Hendrie van Maanen

Organist

Berry van Berkum

M.m.v.

Cappella di San Nicolai

Vocale solisten

Vespercantorij Nicolaïkerk o.l.v. Ko Zwanenburg

Cappella di San Nicolai

Instrumentalisten

- Amir Rabinovitz, trompet
- Hanna Lindeijer, hobo 1
- Mario Topper, hobo 2
- Kees Koelmans, viool 1
- Noortje Zanen, viool 2
- Mariëtte Holtrop, altviool
- Constance Allanic, viola da gamba
- Julie Borsodi, cello
- Jesse Solway, contrabas
- Marit Darlang, fagot

Vocale solisten

- Nanette Mans, sopraan
- Anne-Marieke Evers, alt
- Francis NG, tenor
- Bram Trouwborst, bas

Vespercantorij Nicolaïkerk

- O.l.v. Ko Zwanenburg

Organist

- Berry van Berkum

Toelichting

Cantate 'Die Himmel erzählen die Ehre Gottes', BWV 76 van J.S. Bach

Cantate 76, die op 6 juni 1723, de tweede zondag na Trinitatis, in de Leipziger Thomaskirche voor het eerst werd uitgevoerd, is de tweede cantate die men daar van de nieuw benoemde Thomaskantor en 'Director Musices' hoorde, nadat Bach met vrouw en vijf kinderen, in twee koetsjes en met vier wagens huisraad, op 22 mei was gearriveerd. BWV 76 vormt een tweeluik met BWV 75, die Bach een week eerder als 'Antrittskantate' in de Nicolaïkerk liet horen; beide cantates had hij ongetwijfeld reeds in Köthen gecomponeerd en ze vormen tesamen een imponerend visitekaartje, waarin Bach alle voorzichtigheid laat varen die zijn sollicitatiecantates (BWV 22 en 23) van 7 februari nog kenmerkten. Bach heeft in elk geval het eerste gedeelte van BWV 76 later nog eens op Hervormingsdag ('Reformationsfest', 31 oktober) uitgevoerd. Christoph Wolff vermoedt, op redelijke gronden, dat de teksten voor deze cantates afkomstig zijn geweest van Leipzigs dienstdoende burgemeester Gottfried Lange, die zich sterk heeft gemaakt voor Bachs benoeming, een zekere naam had als librettist en waarschijnlijk ook de teksten voor Bachs sollicitatiecantates had geleverd.

Beide cantates tellen maar liefst veertien delen, zeven vóór en zeven na de preek uit te voeren; in beide gevallen eindigen de twee zeventallen met een couplet van eenzelfde koraal, het uitgebreide openingskoor heeft psalmverzen tot tekst en het tweede gedeelte na de preek begint met een instrumentale sinfonia. Beide cantates bevatten een aria voor elk der vier solisten ('concertisten'), waaronder een basaria met een opmerkelijke solopartij voor de trompet, waartoe Bach ongetwijfeld werd geïnspireerd door de beschikbaarheid in Leipzig van de wereldberoemde 'Haupt-Stadtpfeifer' Gottfried Reiche (1667-1734). Ook maakt Bach in deze eerste cantates nog gebruik van 'ripiënist', steun- of tutti-zangers, die in enkele aangewezen koorpassages de 'concertisten', die alle (koor- en solo-) partijen zingen, versterken.

I koor – recitatief – aria sopraan – recitatief – aria bas – recitatief – slotkoraal
II sinfonia – recitatief – aria tenor – recitatief – aria alt – recitatief – slotkoraal

Omdat de - weinige - latere tweedelige cantates nooit meer de omvang van veertien delen bereiken, is het voor de hand liggend in dit aantal het "Bach-getal" te herkennen: de som van de rangnummers van de letters B, A, C en H ($2+1+3+8 = 14$), een gimmick waarvan Bach nu en dan bewust gebruik maakte en dat hier het karakter van visitekaartje onderstreept.

De evangeliëlezing voor deze tweede zondag na Trinitatis, waarop de cantate gebaseerd moet zijn, is Lucas 14: 16-24, de door Jezus uitgesproken parabel van de verontschuldigen: de genodigden voor een feest beginnen zich op het laatste moment allemaal te excuseren wegens drukke beslommeringen; vertoornd inviteert de gastheer vervolgens kreupelen en arme sloebers van de straat. De theologie van Bachs omgeving interpreteerde deze tekst als de uitnodiging van God aan alle mensen zich tot hem te bekeren, en de cantate volgt deze uitleg op de voet:

- de delen 1, 2 en 3 vertolken de uitnodiging die uitgaat van de natuur, Himmelen Feste (= uitpansel, firmament);
- de delen 4 en 5 behandelen de afwijzing door de meerderheid (der größte Haufen), die kiest voor afgoden, dwaasheid en Belial, de duivel, personificatie van kwaad en wetteloosheid;
- in de delen 6 en 7 gaat het over Gods gewijzigde uitnodiging;
- de delen 9 en 10 waarschuwen voor de haat en vijandschap waaraan de treue Schar van zijn volgelingen is blootgesteld;
- de delen 11 - 14 haken in op de epistellezing uit de eerste brief van Johannes (3: 13-18) die de volgelingen van Jezus tot brüderliche Treue oproept.

Eduard van Hengel

Voor meer info kijk op: www.eduardvanhengel.nl/werken/BWV_76 en <https://www.klaasvos.nl/2024/10/11/bwv-76-die-himmel-erzahlen-die-ehre-gottes>

Stilte

Inleidende muziek

Die güldne Sonne
m: Johann Georg Ebeling (1637-1676)
t. Paul Gerhardt (1607-1676)

1. Die güldne Sonne,
Voll Freud und Wonne
Bringt unsern Grenzen
Mit ihrem Glänzen
Ein herzerquickendes,
Liebliches Licht.
Mein Haupt und Glieder,
Die lagen darnieder;
Aber nun steh ich,
Bin munter und fröhlich,
Schau den Himmel
Mit meinem Gesicht.

*De gouden zon,
Vol vreugde en verrukking,
Brengt naar onze grenzen
Met haar glans
Een hartverwarmend,
Lieflijk licht.
Mijn hoofd en ledematen,
Zij lagen neergeknield;
Maar nu sta ik,
Ben vrolijk en blij,
Ik kijk naar de hemel
Met mijn gezicht.*

2. Mein Auge schauet,
Was Gott gebauet
Zu seinen Ehren
Und uns zu lehren,
Wie sein Vermögen
Sei mächtig und groß
Und wo die Frommen
Dann sollen hinkommen,
Wann sie mit Frieden
Von hinnen geschieden
Aus dieser Erde
Vergänglichem Schoß.

*Mijn ogen zien,
Wat God heeft gebouwd
Ter ere van Hem
En om ons te leren,
Hoe Zijn macht
Machtig en groot is
En waar de dapperen
Dan zullen komen,
Wanneer zij in vrede zijn
heengegaan
Uit de vergankelijke schoot
Van deze aarde.*

3. Lasset uns singen,
Dem Schöpfer bringen
Güter und Gaben;
Was wir nur haben,
Alles sei Gottes
Zum Opfer gesetzt!
Die besten Güter
Sind unsre Gemüter;
dankbare Lieder sind Weihrauch und
Widder, an welchen er sich am
meisten ergötzt.

*Laten we zingen,
En brengen aan de Schepper
Goederen en gaven;
Wat we ook hebben,
Alles moet als een offer aan God
worden aangeboden!
Het beste wat we te geven hebben
Zijn onze harten;
Dankbare liederen zijn een offer
en wierook, waarin God zich
verheugt.*

Aansteken kaars

(*allen gaan staan*)

Openingsvers en lofprijzing

Onze hulp is in de naam van de Heer • LB 194

t. Psalm 124,8 / m. IWVL

voorzang On-ze hulp is in de naam van de Heer,
allen die ge-maakt heeft he-mel en aar-de.
voorzang Eer zij de heer-lijk-heid Gods:
Va-der, Zoon en hei-li-ge Geest.
allen On-ze hulp is in de naam van de Heer,
die ge-maakt heeft he-mel en aar-de.

Hymne

Gezegend die de wereld schept • LB 984

1. (allen)

t. Henk Jongerius / m. Orlando Gibbons

1 Ge - ze-gend die de we-reld schept,
de dag uit nacht tot le - ven wekt,
het licht der zon roept en de maan,
de ster-ren om op wacht te staan.

2. (allen)

Gezegend die de aarde maakt,
de grenzen van de zee bewaakt,
ontluiken doet het jonge groen,
de kleurenpracht van elk seizoen.

3. (vrouwen)

Gezegend die een woonplaats maakt
voor wat beweegt en ademhaalt:
de dieren in het vrije veld,
de vogels in hun zingend spel.

4. (mannen)

Gezegend die de mensen roept
tot liefde, vruchtbaarheid en moed,
om voor elkander te bestaan
in eerbied voor zijn grote naam.

5. (allen)

Gezegend zijt Gij om uw woord
dat ons tot vrede heeft bekoord,
tot leven dat van lijden weet
en liefde die geen einde heeft.

6. (allen)

Gezegend zijt Gij om de Geest
die van de aanvang is geweest:
de adem die ons gaande houdt
en in het eind in U behoudt.

(allen gaan zitten)

Psalmengebed

(gelezen) Psalm 67 (vert. Naardense Bijbel)

Deus misereatur. (Voor de koorleider, bij snaren,
een musiceerstuk, een zang.)

God zij ons genadig en zegene ons,
hij doe zijn aanschijn over ons lichten. sela
Dat men op aarde zal kennen uw weg, onder alle volken
uw reddende werk.
U, God, zullen gemeenschappen danken, u danken
de gemeenschappen alle.
Vreugde en jubel is er
bij de naties, omdat gij gemeenschappen
eerlijk berecht,
en naties!-
op aarde geleidt. sela
U, God, zullen gemeenschappen danken,
u danken
de gemeenschappen alle.
De aarde heeft gegeven haar gewas,
zo zegent ons
God, onze God.
God zal ons zegenen;
vrezende zullen hem
alle einden der aarde.

(gezongen) Psalm 67 (LB)

Berijming Martinus Nijhoff
Melodie Straatsburg 1545/Lyon 1547

3 De aar - de heeft de vrucht ge - ge - ven,
die door de he - mel werd ver - wekt,
en uit haar schoot ont-spruit nieuw le - ven
waar God zijn hand houdt uit - ge-strekt.
God is ons ge - ne - gen,
on - ze God geeft ze - gen,
Hij die al - les geeft,
Hij zal zijn ge - pre - zen,
Hem zal al - les vre - zen
wat op aar - de leeft.

Korte inleiding op de lezing

Lezing

Lucas 14: 16-24 (vert. NBV)

Jezus vervolgde: 'Iemand wilde een groot feestmaal geven en nodigde tal van gasten uit. Toen het tijd was voor het feestmaal, stuurde hij zijn dienaar naar de genodigden om tegen hen te zeggen: "Kom, want alles is klaar." Maar een voor een begonnen ze zich te verontschuldigen. De eerste zei: "Ik heb net een akker gekocht, die ik beslist moet gaan bekijken. Tot mijn spijt kan ik de uitnodiging niet aannemen." En een ander zei: "Ik heb vijf span ossen gekocht en ik ga ze keuren; tot mijn spijt kan ik de uitnodiging niet aannemen." Weer een ander zei: "Ik ben pas getrouwd en daarom kan ik niet komen." Toen de dienaar teruggekomen was, bracht hij zijn heer verslag uit. De heer des huizes ontstak in woede en zei tegen zijn dienaar: "Ga vlug de stad in en breng uit de straten en stegen de armen en kreupelen en blinden en verlamden hierheen." Toen de dienaar hem kwam melden: "Heer, wat u hebt opgedragen is gebeurd, en nog is er plaats," zei de heer tegen hem: "Ga naar de wegen en de akkers buiten de stad en nodig iedereen met klem uit, want mijn huis moet vol zijn. Ik zeg jullie: niemand van degenen die eerst uitgenodigd waren, zal van mijn feestmaal proeven."

Cantate

Die Himmel erzählen die Ehre Gottes, BWV 76
J.S. Bach

1. Koor

Die Himmel erzählen die Ehre Gottes,
und die Feste verkündiget
seiner Hände Werk.
Es ist keine Sprache noch Rede,
da man nicht ihre Stimme höre.

*De hemelen vertellen van de eer van
God en het uitspanseel verkondigt
het werk van zijn handen.
Er is geen taal, geen spraak
waarin hun stem niet te horen is.*

2. Recitatief (tenor)

So läßt sich Gott nicht unbezeugt!
Natur und Gnade
redt alle Menschen an:
Dies alles hat ja Gott getan,
daß sich die Himmel regen
und Geist und Körper
sich bewegen.
Gott selbst hat sich zu euch geneiget
und ruft durch Boten
ohne Zahl:
Auf! kommt zu meinem Liebesmahl!

*God laat zich dus niet onbetuigd!
Natuur en genade
spreken tot alle mensen,
want dit alles heeft God gedaan
zodat de hemelen zich verroeren
en geest en lichaam
in beweging komen.
God zelf heeft zich naar jullie toe
gebogen en roept
via talloze boodschappers:
Kom, kom naar mijn liefdesmaal!*

3. Aria (sopraan)

Hört, ihr Völker, Gottes Stimme,
eilt zu seinem Gnadenthron!
Aller Dinge Grund und Ende
ist sein eingeborner Sohn,
daß sich alles zu ihm wende.

*Luister, volkeren, naar Gods stem,
haast je naar zijn genadetroon!
De basis en het doel van alle dingen
is zijn eniggeboren Zoon,
laat iedereen zich tot hem wenden.*

4. Recitatief (bas)

Wer aber hört,
da sich der größte Haufen
zu andern Göttern kehrt?
Der älteste Götze eigener Lust
beherrscht der Menschen Brust.
Die Weisen brüten Torheit aus,
und Belial sitzt wohl in Gottes Haus,
weil auch die Christen selbst von
Christo laufen.

*Maar wie luistert er
nu de grote massa
zich tot andere goden wendt?
De oudste afgod, de eigen lust,
beheerst het hart van de mensen.
De wijzen broeden dwaasheid uit
en Satan zit in het huis van God,
want ook de christenen zelf lopen bij
Christus weg.*

5. Aria (bas)

Fahr hin, abgöttische Zunft!
Sollt sich die Welt gleich verkehren,
will ich doch Christum verehren,
er ist das Licht der Vernunft.

*Verdwijn, afgodenbende!
Ook al zou de wereld veranderen,
ik wil Christus vereren,
hij is het licht van het verstand.*

6. Recitatief (alt)

Du hast uns, Herr,
von allen Straßen zu dir geruft
als wir im Finsternis der Heiden
saßen,
und, wie das Licht die Luft
belebet und erquickt,
uns auch erleuchtet und belebet,
ja mit dir selbst gespeiset und
getränket
und deinen Geist geschenkt,
der stets in unserm Geiste schwebet.
Drum sei dir dies Gebet demütigst
zugeschickt:

*U hebt ons, Heer,
uit alle straten naar u toe geroepen
toen wij in de heidense duisternis
zaten,
en zoals het licht de lucht
tot leven brengt en verkwikt,
zo hebt u ook ons verlicht en tot leven
gebracht,
ja, ons met uzelf gevoed en gelaafd
en ons uw Geest geschenken,
die altijd in onze geest zweeft.
Daarom sturen wij u deemoedig dit
gebed:*

7. Koraal

Es woll uns Gott genädig sein
und seinen Segen geben;

*Moge God ons genadig zijn
en ons zijn zegen geven;*

sein Antlitz uns mit hellem Schein
erleucht zum ewgen Leben,

daß wir erkennen seine Werk,
und was ihm lieb auf Erden,
und Jesus Christus Heil und Stärk

bekannt den Heiden werden
und sie zu Gott bekehren.

*moge zijn aangezicht ons met zijn
heldere glans bijlichten naar het
eeuwige leven,
zodat wij zien wat hij doet
en wat hem op aarde dierbaar is,
en zodat het heil en de kracht van
Jezus Christus,
bekend worden onder de heidenen
en zij zich tot God bekeren.*

8. Sinfonia

9. Recitatief (bas)

Gott segne noch die
treue Schar,
damit sie seine Ehre
durch Glauben, Liebe, Heiligkeit
erweise und vermehre.
Sie ist der Himmel auf der Erden
und muß durch steten Streit
mit Haß und mit Gefahr
in dieser Welt gereinigt werden.

*Moge God ook de trouwe schare
zegenen,
opdat ze zijn eer
door geloof, liefde en heiligheid
prijst en verhoogt.
Zij is de hemel op aarde
en moet door voortdurende strijd
met haat en met gevaar
in deze wereld worden gereinigt.*

10. Aria (tenor)

Hasse nur, hasse mich recht,
feindlichs Geschlecht!
Christum gläubig zu
umfassen,
will ich alle Freude lassen.

*Haat mij maar, haat mij maar hevig,
vijandig geslacht!
Om Christus gelovig te kunnen
omarmen,
wil ik afzien van alle vreugde*

11. Recitatief (alt)

Ich fühle schon im Geist,
wie Christus mir
der Liebe Süßigkeit erweist
und mich mit Manna speist,
damit sich unter uns allhier
die brüderliche Treue
stets stärke
und verneue.

*Ik voel al in mijn geest
hoe Christus mij de zoetheid van zijn
liefde schenkt
en mij met manna voedt,
opdat hier onder ons
de broederlijke trouw
steeds sterker wordt en zich
vernieuwt.*

12. Aria (alt)

Liebt, ihr Christen, in der Tat!
Jesus stirbt für die Brüder,
und sie sterben für sich wieder,
weil er sich
verbunden hat.

*Heb daadwerkelijk lief, o christenen!
Jezus sterft voor de broeders,
en zij sterven weer voor elkaar,
omdat hij zich
met hen heeft verbonden.*

13. Recitatief (tenor)

So soll die Christenheit
die Liebe Gottes preisen
und sie an sich erweisen:
bis in die Ewigkeit
die Himmel frommer Seelen
Gott und sein Lob erzählen.

*Zo moeten de christenen
de liefde van God prijzen
en die ook elkaar betonen,
totdat de hemelen van vrome zielen
tot in eeuwigheid
van God en zijn lof vertellen.*

14. Koraal

Es danke, Gott, und lobe dich
das Volk in guten Taten;
das Land bringt Frucht und bessert
sich,
dein Wort ist wohlgeraten.
Uns segne Vater
und der Sohn,
uns segne Gott,
der Heilige Geist,
dem alle Welt die Ehre tu,
für ihm sich fürchte allermeist
und sprech von Herzen: Amen.

*Moge het volk u, God,
prijzen met goede daden;
het land brengt vrucht voort en
herstelt,
uw woord is goed terechtgekomen.
Moge de Vader en de Zoon
ons zegenen
moge God de Heilige Geest
ons zegenen,
moge iedereen hem eren,
hem het allereerst vrezen
en van harte Amen zeggen.*

Libretto: onbekend

Vertaling: Ria van Hengel

Moment van bezinning

Canticum

Magnificat (Lofzang van Maria)
Mijn ziel maakt groot de Heer • LB 157a

t. Muus Jacobse / m. Straatsburg 1539

1 Mijn ziel maakt groot de Heer,
mijn geest ver-heugt zich zeer,
want God heeft mij, ge - rin - ge,
die Hem als dienst-maagd dien,
goed-gun-stig aan-ge-zien;
en deed mij gro - te din - gen.

2. Van nu aan, om wat Hij,
de sterke deed aan mij,
zullen mij zalig prijzen
alle geslachten saam,
want heilig is zijn naam,
Hij zal zijn trouw bewijzen.

3. Zijn arm verstoot met kracht
de groten uit hun macht,
de vorsten van hun tronen,
maar Hij maakt kleinen groot
en zal met overvloed
de hongerigen lonen.

4. Hij heeft het lang voorzeggd:
aan Israël, zijn knecht
zal Hij genade schenken
en Hij zal Abraham
en al wie na hem kwam
in eeuwigheid gedenken.

Gebeden

Voorbeden na iedere intentie zingt de gemeente na het door de voorganger uitgesproken '*daarom bidden wij*':

CANTORIJ

Heer, ont - ferm U,

ALLEN

Chris-tus ont-ferm U, Heer, ont-ferm U.

Avondgebed (cantorij)

Abendlied (Lucas 24: 29)
Joseph Rheinberger (1839-1901)

Bleib bei uns, denn es will Abend werden
Und der Tag hat sich geneiget
O bleib bei uns, denn es will Abend werden
Und der Tag hat sich geneiget
O bleib bei uns, denn es will Abend werden.

Stil gebed

Gezongen 'Onze Vader' • LB 369b

m. Willem Vogel

On - ze Va - der in de he - mel,
uw naam wor - de ge - hei - ligd,
uw ko - nink - rijk ko - me.
Uw wil ge - schie - de zo - als in de he - mel ook op aar - de.
Geef ons he - den ons da - ge - lijks brood.
En ver - geef ons on - ze schul - den,
zo - als ook wij on - ze schul - de - naars ver - ge - ven.
En leid ons niet in ver - zoe - king,
maar ver - los ons van de bo - ze.
Want van U is het ko - nink - rijk en de kracht en de
heer - lijk - heid in eeu - wig - heid. A - men.

(*allen gaan staan*)

Avondlied

De dag raakt in de nacht vergeten
(uit: Zingend Geloven V, 72)

m. Willem Vogel / t. Sytze de Vries

1. De dag raakt in de nacht ver - ge - ten.
Wat blijft ons bij dat weer - klank vindt?
Laat het ge - noeg zijn, Heer, te we - ten
dat Gij de nieu - we dag be - gint.

2. Wij zouden niet gerust gaan slapen,
vertrouwend nu de nacht ingaan,
als wij niet steeds uw trouw hervonden
die ons als zonlicht op wil gaan.

3. Geef dat wij nieuwgeboren heten
wanneer de dag opnieuw begint,
ons door het licht geroepen weten
en Gij ons aan uw zijde vindt.

Zegening

V. *Laten wij gaan in vrede:*

Cantor
De Heer schen - ke ons zijn ze - gen,

Cantorij
Hij be - wa - re ons voor onheil

en ge - lei - de ons tot eeu-wig leven. **ALLEN** Amen.

Cantorij **ALLEN**
Lo - ven wij de Heer. Wij dan - ken God!

Uitleidende muziek

Es danke Gott, und lobe dich das Volk

Uit: Cantate BWV 76, deel 14 (J.S. Bach)

Es dan-ke Gott, und lo-be dich
das Volk in gu-ten Ta-ten;
das Land bringt Frucht und bes-sert sich
Wort ist wohl ge-ra-ten. Uns seg-ne Va-ter
und der Sohn, uns seg-ne Gott, der heil-ge Geist,
dem al-le Welt die Eh-re tu, für
ihm sich fürch-te al-ler-meist und sprech von Her-zen:
A - men!

Collectedoel

Muziekfonds Nicolaïkerk. Hopelijk heeft u genoten van de muziek. Een cantatevesper zoals deze brengt veel kosten met zich mee. Om dit te kunnen blijven organiseren hopen wij op uw gulle gift (we denken aan € 10,- p/p maar meer mag altijd) aan het Muziekfonds van de Nicolaïkerk via onderstaande QR-code. Of maak een bedrag over op rekeningnr. NL64 RABO 0130 7194 98 o.v.v. Muziekfonds. Dank voor uw bijdrage!

De gaven worden ingezameld aan het eind van de dienst in de mandjes bij de uitgang. Doneer bij voorkeur digitaal:

- scan de QR-code met uw telefoon
(om te betalen dubbelklik op 'Donkey Mobile')
- of doneer via de [Nicolaïkerk-app](#), icoontje 'geven'.

Agenda vespers Nicolaïkerk

- **Zondag 6 juli, 17.00 uur • Jazzvesper**
Voorganger: ds. Bernard Lutikhuis
M.m.v.: Steven Kamperman (klarinet), Berry van Berkum (orgel),
Henk Kraaijeveld (vocalist)
Vespercantorij Nicolaïkerk o.l.v. Ko Zwanenburg

Iedere zondag kunt u in een van de kerken in de Utrechtse binnenstad een vesper of choral evensong bezoeken. Kijk voor de agenda op www.utrechtsevespers.nl